

সমুদ্ৰ তোমাৰ বাবে

ঐৰিপুঞ্জয় বৰদলৈ

সেই যে দেৱকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাটো “সাগৰ দেখিছা? দেখা নাই কেতিয়াও ...” মনত পৰিলে কিবা মনটো তাহানিৰ কলেজীয়া জীৱনলৈ উৰি গুছি যায়। প্ৰেক্ষাগৃহত গুমগুমনি তুলি কিমানবাৰ আবৃত্তি কৰিলে লগৰবোৰে। ফুৰিবলৈ যাওতে কেতিয়াবা কলকাতাৰ দীঘাত, নতুবা পুৰীৰ সাগৰতীৰত কবিতাটি আওৰাবলৈ নিজেও পাহৰা নাছিলোঁ। কলেজীয়া জীৱনত দেখা সাগৰৰ সৌন্দৰ্য্য, বৰ্তমানে যেন স্নান হৈ পৰিছে। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে নদ, নদী, সাগৰ, মহাসাগৰ সমূহত প্লাষ্টিকৰ আৱৰ্জনাৰ দম। সৌ সিদিনা উৰিষ্যাৰ পুৰীলৈ যাওতে জগন্নাথ মন্দিৰ দৰ্শনৰ পাছত বঙ্গোপসাগৰত স্নান কৰাৰ সময়ত বহু কেইটা প্লাষ্টিকৰ বটল, পলিথিনৰ বেগ টোৱে কোবাই পাৰলৈ উটুৱাই অনা দেখি মনতো ভাৰাক্ৰান্ত হৈ পৰিছিল। হিন্দু ধৰ্মত পৱিত্ৰ বুলি গণ্য কৰা গংগা নদীৰ উত্তৰপ্ৰদেশ আৰু বিহাৰত কি অৱস্থা হৈছে সেয়া আপোনালোকে দেখি আছে। সৌ সিদিনা এদল বিশেষজ্ঞই এই দুই ৰাজ্যত গংগা নদীৰ পানী সেৱন বা স্নান

কৰিলে মাৰাত্মক ৰোগত ভুগিব লাগিব বুলি ভক্তসকলক সঁকিয়নি দিছে। সংগীতসূৰ্য ড° ভূপেন হাজৰিকাই ল'ৰালি কালত দেখা ভৰলু নৈৰ লগত বৰ্তমানৰ নৈখনৰ কিবা সাদৃশ্য আছেনে? গুৱাহাটীৰ মাজৰে বোৱা ভৰলুখন চকুৰ আগতে নৰ্দমালৈ পৰিবৰ্তন হোৱা আমি নিজ চকুৰে দেখিছোঁ। নদী এখনৰ স্বাস্থ্য বৰ্তি নাথাকিলে সমাজ এখন বৰ্তি থাকিব নোৱাৰে। কাৰণ মানুহে যিমানেই বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰখনত আগবাঢ়ক লাগিলে পানীবিহীন জীৱন বৰ্তমানলৈকে কোনেও কল্পনা কৰিব নোৱাৰে। এই ধৰাত যিমান কেইটা প্ৰাচীন সভ্যতাৰ বিষয়ে সন্দেহ পোৱা গৈছে, আটাইকেইটা সভ্যতাই নদীকাষৰীয়া অঞ্চলত গঢ় লৈ উঠিছিল।

আজি এই লেখাৰ মূল বিষয় হ'ল সাগৰ আৰু মহাসাগৰত মানুহৰ কৃতকৰ্মৰ বাবে হোৱা ভয়াবহ প্ৰদূষণৰ প্ৰভাৱ আৰু নিৰাময়ৰ উপায়সমূহৰ ওপৰত বিশ্লেষণ কৰা। সাগৰ, মহাসাগৰ প্ৰদূষণ হোৱাৰ সকলোবোৰ কাৰণৰে গুৰিতে আছে মানুহ নামৰ তথাকথিত জ্ঞানী (!) প্ৰাণীবিধৰ

কৰ্মৰাজি। বাকু আপোনালোকে এবাৰ ভাবিছা চাইচেনে আমি প্ৰতিদিনে সৃষ্টি কৰা আৱৰ্জনাবোৰ চৰকাৰৰ আৱৰ্জনা নিক্ষেপণ বাহিনীয়ে গাড়ীৰে নি কি কৰেগৈ? ভাৰতৰ চুকে কোণে স্বচ্ছ ভাৰত অভিযানৰ জোঁৱাৰ তুলিবলৈ বন্ধ পৰিকৰ হোৱা প্ৰধানমন্ত্ৰী গৰাকীয়ে সিমান গুৰুত্বৰে পেলনীয়া সামগ্ৰীৰ পুনঃব্যৱহাৰৰ (waste management) ৰ কাৰণে কিবা ব্যৱস্থা লৈছেনে?

আপোনালোকে জানি আচৰিত হ'ব প্ৰথম বিশ্বৰ দেশসমূহৰ ভিতৰত লেখত ল'বলগীয়া গ্ৰেট ব্ৰিটেনতে প্ৰতি বছৰে ৫

মিলিয়ন টন প্লাষ্টিকৰ পেলনীয়া সামগ্ৰী উৎপন্ন হয়। এই জৈৱ অপচনশীল সামগ্ৰী সমূহৰ মাত্ৰ ২৪ শতাংশ প্লাষ্টিকহে পুনৰাবৰ্তন কৰা হয়। বাকী থকা প্ৰায় ৩.৮ মিলিয়ন টন প্লাষ্টিকৰ আৱৰ্জনাবোৰ মানুহৰ বসতিৰ পৰা দূৰৈত থকা পথাৰ, খাল, নদ, নদী আদিত পেলাই দিয়া হয়। অৰ্থাৎ আমি নিজৰ ঘৰখনৰ আৱৰ্জনাবোৰ কোনেও নেদেখাকৈ বেৰাৰ পাছফালে পেলোৱাৰ লেখিয়া কাম নহ'লনে বাকু? নিৰ্জন স্থানত পেলোৱা এই আৱৰ্জনাৰ দমবোৰ

পোনপটীয়াকৈ পৰিৱেশৰ সম্পৰ্শলৈ আহে। বতাহ, ধুমুহা, বৰষুণ, বানপানীৰ ফলত এই আৱৰ্জনাৰ দমবোৰ নৈ, জান-জুৰিয়ে সাগৰ আৰু মহাসাগৰ পোৱায়গৈ। তাৰোপৰি বহুকেইখন উন্নত দেশে নিজৰ দেশত উৎপন্ন হোৱা জৈৱ অপচনশীল আৱৰ্জনা সমূহ জাহাজৰ সহায়ত পোনপটীয়াকৈ সাগৰ আৰু মহাসাগৰত পেলাই আছে। আজিৰ তাৰিখত প্লাষ্টিকৰ আৱৰ্জনাৰ মানুহৰ কাৰণে

অভিশাপস্বৰূপ হৈ পৰিছে। কাৰণ সকলো বস্তু পচন হোৱাৰ এটা নিৰ্ধাৰিত সীমা থাকিলেও প্লাষ্টিকৰ পচনশীলতাৰ সময় সীমা নাই বুলি

কলেও ভুল কোৱা নহ'ব। প্লাষ্টিক এনে এবিধ বস্তু যাক জ্বলালেও বিপদ, পেলালেও বিপদ, কেৱল পুনৰাবৰ্তন কৰাৰ বাহিৰে উপায় নাই। কিন্তু গ্ৰেট ব্ৰিটেনৰ দৰে দেশ এখনে যদি উৎপাদিত আৱৰ্জনাৰ মাত্ৰ ২৪ শতাংশ প্লাষ্টিকহে পুনৰাবৰ্তন কৰিব পাৰে, তেনেহ'লে ভাৰতৰ দৰে পৰিকল্পনাহীন দেশ এখনে কি ব্যৱস্থা ল'ব পাৰিব। আচৰিত লাগেয়ে ১৮৫৬ চনতহে বিশ্বৰ প্ৰথমটো থাৰ্মপ্লাষ্টিক বা তাপনমণীয় প্লাষ্টিক পাৰ্কেচাইন আৱিষ্কাৰ কৰা হৈছিল। ইয়াক

মূলত ফ'ট'গ্ৰাফী ফিল্ম প্ৰস্তুত কৰাত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। কিন্তু বিজ্ঞানীমহলে পাৰ্কেৰ্চাইনতকৈ ১৯০৭ চনত বিজ্ঞানী বেকলেণ্ডে আৱিষ্কাৰ কৰা বেকেলাইত নামৰ পলিমাৰ বিধকহে মানৱসৃষ্ট প্ৰথমটো পূৰ্ণাঙ্গ প্লাষ্টিক বুলি স্বীকৃতি দিয়ে। অৰ্থাৎ এটা শতিকাৰ আগতে আৱিষ্কাৰ হোৱা এইবিধ সামগ্ৰী বৰ্তমান বিশ্বৰ বাবে অভিশাপ স্বৰূপ হৈ পৰিছে। প্লাষ্টিকৰ সামগ্ৰীবোৰ অপচনশীল, অ-বিক্ৰয়ক, লঘু, কমখৰচী হোৱা বাবে ই অতি

কমসময়তে মানৱ জীৱনৰ অভিন্ন অংগলৈ পৰিবৰ্তন হৈ পৰিল। ১৯০৭ চনৰ পৰা ১৯৫০ চনলৈকে প্ৰায় ৬.৩

বিলিয়ন টন প্লাষ্টিক উৎপাদন কৰা হৈছিল। কিন্তু ইয়াৰে মাত্ৰ ৯ শতাংশহে পুনৰাবৰ্তন কৰা হয় আৰু ১২ শতাংশ পুৰি পেলোৱা হয়। আজিৰ পৰা ষাঠি-সত্তৰ দশক আগতে উৎপাদন কৰা প্লাষ্টিক সামগ্ৰীৰ আৱৰ্জনাৰ প্ৰায় ৭৯ শতাংশ মাটি, নদ, নদী, সাগৰ, মহাসাগৰত আদিত পৰি আছে। ১৯৫০ ৰ পৰা ২০১৭ চনলৈকে উৎপন্ন হোৱা পুনৰাবৰ্তন নোহোৱা প্লাষ্টিকৰ সামগ্ৰী সমূহে পৃথিৱীৰ গোটেই কেইটা স্তৰতে কি অৱস্থা

কৰিছে, এবাৰ ভাবি চাওকচোন। ফলস্বৰূপে সাগৰ, মহাসাগৰত থকা জলজ প্ৰাণীবোৰৰ জীৱন বিষময় কৰি তুলিছে এই আৱৰ্জনাবোৰে। বহু জীৱৰ প্ৰজনন ক্ষমতাৰ ওপৰত গুৰুতৰ প্ৰভাৱ পেলাইছে এই আৱৰ্জনা। তাৰোপৰি এইবোৰ আৱৰ্জনা ভক্ষণ কৰি বহু দুস্পাপ্য সাগৰীয় জীৱ মৃত্যুমুখত পৰাৰ দৰে হৃদয়বিদাৰক ঘটনাও দিনে দিনে বাঢ়িব ধৰিছে। মাজতে এটা মৃত নীল তিমি মাছৰ পেটৰ পৰা বহু কুইণ্টল

পৰিমাণৰ প্লাষ্টিকৰ আৱৰ্জনা পোৱা গৈছিল। তিমি মাছৰ মৃত্যুৰ কাৰণো এই আৱৰ্জনা আছিল বুলি চিকিৎসকে মত প্ৰকাশ কৰিছিল।

এন ক' পাৰ আৰু এলেক্স শুভ নামৰ দুজন উদ্যমী তৰঙ্গাৰোহী বা চাৰ্ফিং (সাগৰৰ ঢৌত চাবৰ্ভলৈ কৰা খেল) কৰা ব্যক্তিয়ে সাগৰ তোমাৰ কাৰণে (4Ocean) নামৰ এটা অনুষ্ঠানৰ জন্ম দি সাগৰ, মহাসাগৰৰ পৰা প্লাষ্টিকৰ দৰে জৈৱ অপচনশীল বস্তুৰ আৱৰ্জনা সংগ্ৰহ কৰি প্ৰদূষণ মুক্ত কৰাত দিনে নিশাই ব্ৰতী হৈ আছে। সম্পূৰ্ণ দ্বৈত প্ৰচেষ্টাত গঢ়লৈ উঠা এই

অগতানুগতিক বেচৰকাৰী অনুষ্ঠানৰ কৰ্মৰাজিয়ে সমগ্ৰ বিশ্ববাসীকে আচম্বিত কৰি তুলিছে। মৰন্ধু দ্বীপত ডাঙৰ দীঘল হোৱা এলেক্স হ' ল চৰকাৰী স্বীকৃতিপ্ৰাপ্ত জাহাজৰ কেপ্টেইন। এন ফ্লৰিডাৰ অৰলান্দো নামৰ ঠাইত ডাঙৰ দীঘল হৈছিল। এনে কম বয়সতে চাৰ্ফিং কৰাত পাকৈত হৈ পৰিছিল লগতে ১০০ টন জাহাজৰ কেপ্টেইনো হৈছিল। দুয়ো বিশ্বৰ প্ৰতিখন দেশ ভ্ৰমণ কৰি বিনামূলীয়াকৈ চাৰ্ফিং, ডুবাক, স্কুবা ডাইভিং (মুখত নলীলৈ পানীত ডুব মৰা কৌশল), স্পিয়েৰফিছিং (যাঠীৰে মাছ মৰা কৌশল) আদিৰ প্ৰশিক্ষণ দি ঘূৰি ফুৰিছিল। তেনে এক প্ৰশিক্ষণ দিবলৈকে ইণ্ডোনেছিয়াৰ বালি দ্বীপলৈ গৈছিল। বালিত মাছমৰীয়া সকলে মাছ মাৰিব যাওতে মহাসাগৰৰ ঢৌত উঠি অহা প্লাষ্টিকৰ অসংখ্য আৱৰ্জনাৰ দমে বাৰে বাৰে নাৱৰ দিশ সলনি কৰি অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰা তেওঁলোকে পাৰৰ পৰাই লক্ষ্য কৰি আছিল। মহাসাগৰতে যাৰ জীৱনৰ শৈশৱ, কৈশোৰ, ডেকা কাল পাৰ হৈছে তেনে ব্যক্তিক মহাসাগৰৰ এই কদৰ্য ৰূপে মন-মস্তিস্কত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলালে। মহাসাগৰকে জীৱনৰ প্ৰথম প্ৰেমিকা বুলি গন্য কৰা এন আৰু এলেক্সে প্লাষ্টিকৰ এই দমবোৰ আঁতৰ কৰাৰ সংকল্প লৈ ২০১৫

চনত বালিদ্বীপতে কামত লাগি গৈছিল। এই ঘটনাৰে ফলস্বৰূপে ২০১৭ চনত জন্ম হয় “সাগৰ তোমাৰ কাৰণে (4Ocean)” নামৰ অনুষ্ঠানটোৰ। বৰ্তমানে এন আৰু এলেক্স ফ্লৰিডাৰ বোকা টেনত বসবাস কৰাৰ লগতে অনুষ্ঠানটোৰ মুখ্য কাৰ্যালয়ে তাতে স্থাপন কৰিছে। দুজন পৰিৱেশ হিতৈষীৰ চিন্তাৰ ফচল এই অনুষ্ঠানটোৱে মহাসাগৰৰ উপৰিভাগ, অন্তৰ্ভাগৰ লগতে উপকূলীয় অঞ্চলত থকা সকলো প্লাষ্টিকৰ আৱৰ্জনা সংগ্ৰহ কৰি তাৰ পৰা তাৰ পৰা নীলা ৰঙৰ 4Ocean নামৰ ব্ৰেচলেট প্ৰস্তুত কৰি বিক্ৰী কৰে। এডাল নীলা ৰঙৰ 4Ocean ব্ৰেচলেট প্ৰস্তুত কৰোতে ১ পাউণ্ড অৰ্থাৎ প্ৰায় ৫০০ গ্ৰাম মহাসাগৰীয়া প্লাষ্টিক আৱৰ্জনা পুনৰাবৰ্তন কৰি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। 4Ocean অনুষ্ঠানটোৰ সদস্য বিশ্বৰ সকলোবোৰ দেশৰ সকলো আত্মীয় ব্যক্তিৰ বাবে মুকলি কৰি ৰখা হৈছে। 4Ocean অনুষ্ঠানটোৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যক সমৰ্থন কৰা ব্যক্তিয়ে অনুষ্ঠানটোৱে প্ৰতি পাউণ্ড মহাসাগৰীয় আৱৰ্জনাৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা ব্ৰেচলেট ডাল ক্ৰয় কৰিব পাৰে। এই ব্ৰেচলেট ডালৰ মূল্য ২০ ডলাৰ অৰ্থাৎ

প্ৰায় ১৩০০ টকা মূল্যৰ হ'ব। দুজন ব্যক্তিৰ মহান উদ্দেশ্যক সন্মান জনাই বিশ্বৰ অভিলেখ সংখ্যক লোকে 4Ocean প্ৰস্তুত কৰা ব্ৰেচলেট ক্ৰয় কৰি তেওঁলোকৰ কৰ্মৰাজিক পৰোক্ষ সমৰ্থন আগবঢ়াইছে। যাৰ ফলস্বৰূপে 4Ocean জন্ম হোৱা বৰ্ষতে প্ৰায় ১৫০ টন সাগৰীয়া আৱৰ্জনা সংগ্ৰহ কৰি পুনৰাবৰ্তন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এই কাৰ্যত সাতখন জাহাজৰ সহায়ত বছৰটোৰ এটা দিনো ক্ষতি নকৰাকৈ ২৪ ঘণ্টাই বিশ্বৰ ১৬ খন দেশৰ মহাসাগৰৰ তলিত, উপৰিপৃষ্ঠত, উপকূলীয় অঞ্চলত থকা আৱৰ্জনা সংগ্ৰহ কৰা কামত 4Ocean অনুষ্ঠানটোৰ সেৱকসকলে সেৱা আগবঢ়াইছিল। 4Oceanৰ কৰ্মৰাজিয়ে সমগ্ৰ বিশ্বকে জোকাৰণি তুলিছে। অনুষ্ঠানটোৰ কৰ্মকতাসকলৰ মতে, “এডাল ২০ ডলাৰৰ ব্ৰেচলেট ক্ৰয় কৰিলে এক পাউণ্ড মহাসাগৰীয় আৱৰ্জনা নাইকীয়া হয়.... তাতকৈ আৰু কিবা ডাঙৰ সফলতা আছেনে? বিশ্বৰ চুকে-কোণে থকা আচৰিত ধৰণে

প্ৰকৃতিক ভালপোৱা ব্যক্তিসকলে আমাৰ অনুষ্ঠানটোৰ প্ৰতি দেখুওৱা সমৰ্থনে ২০১৮ চনত স্থিৰ কৰা লক্ষ্যত উপনীত হোৱাত যথেষ্ট অনুপ্ৰেৰণা যোগাব ...আমি ভাবিছোঁ সকলোৰে এনেধৰণৰ সহযোগিতা পাই থাকিলে ২০১৮ চনত এক মিলিয়ন পাউণ্ডৰ আৱৰ্জনা নিষ্কাষণ কৰিব পৰা যাব।”

মানুহে কৰিব নোৱাৰো কাম একো নাই, তাকেই প্ৰমাণ কৰিলে সাগৰৰ পানীত সাতুৰি-নাদুৰি থকা সাগৰক ভাল পোৱা এই দুই শিক্ষিত যুৱকে। তেওঁলোকৰ প্ৰচেষ্টাত সমৰ্থন জনাই আজি বিশ্বৰ বহু মানুহ ওলাই আহিছে মহাসাগৰৰ দৰে অন্তহীন অঞ্চলত হোৱা প্ৰদূষণ নিৰাময় কৰিবলৈ। নিজৰ জীৱনৰ মূল্যবান সময় উচৰ্গা কৰিছে প্ৰকৃতি আইক সুস্থ কৰি ৰখাৰ নামত। তেনেসময়তে ভাৰতৰ দৰে দেশত চৰকাৰী-বেচৰকাৰী অসংখ্য প্ৰকৃতি সংগঠন থকাৰ পাছতো, বছৰি হাজাৰ হাজাৰ কোটি চৰকাৰী টকা শৰাধ কৰিও গংগা, ভৰলুৰ দৰে নৈ সমূহ প্ৰদূষণ মুক্ত হোৱাৰ সলনি দিনে দিনে বেছি কদৰ্যময় হৈ পৰাৰ কাৰণ কি? আমি ভাবি চোৱা উচিত।

এইবাৰৰ বিশ্ব ধৰিত্ৰী দিৱসৰ মূল বিষয় হ'ল “প্লাষ্টিক প্ৰদূষণ নিৰ্মূল কৰা” । অৰ্থাৎ এটা শতিকাৰ আগতে আৱিষ্কাৰহোৱা এই প্লাষ্টিক নামৰ বহুযোগী যৌগটোৱে বৃহদাকাৰ মৎস্য ৰূপ ধাৰণ কৰি আজি পৃথিৱীক ভক্ষণ কৰিবলৈ সাজু হৈ পৰিছে। তেনেস্থলত সময় থাকোতে সমাজক প্লাষ্টিক প্ৰদূষণৰ পৰা মুক্ত কৰিব নোৱাৰিলে অনাগত দিনত পৃথিৱী নামৰ গ্ৰহটোৰ কোনো চিন মোকাম নাথাকিব। পৃথিৱী নামৰ গ্ৰহটোৰ নিজা বয়স আৰু অৰ্ধেকখিনি আছে, তেনেস্থলত মানুহৰ কৃতকৰ্মই যাতে এই গ্ৰহটোৰ আয়ুস কমাই নানে তাৰ প্ৰতি সকলো সজাগ হ’ বই লাগিব। সকলোৱে প্ৰকৃতিৰ কথা চিন্তা কৰি ব্যক্তিগত লাভালাভৰ পৰা নিজকে আঁতৰত ৰাখিব পাৰিলেহে হম’চেপিয়েনছ নামৰ এই মানৱ প্ৰজাতিটোতো পৃথিৱীত বৰ্তি থাকিব পাৰিব। অন্যথা বিনাশ অনিবাৰ্য... ।

